

Uzdahnuo je eho fasada:
»Čiji je Andrej Polissadov?«
Sahranjen je u saboru
na Posadu.

Čija si maska, Andreju Polissadov, –
buntovnički duh porodice Bagratov?
prijatelj i neprijatelj šamhala Tarkovskog?
nesmireni vjor murida?
Zlatni leptir nerazuman
uleteo je u tvoj blistavi zanos.
U pokoju si, Andreju Polissadov,
a pre pokoja, a posle pokoja?
Besmrtn je i bezimni smisao,
u zemaljskim vremenima šta si hteo,
postavši Andrej i Aleksej?
Zašto su iz ljudskog stada
duhovi Gruzije i Rusije
tebe izabrali, Polissadov?
Zašto protiv moći poeta
čas anatemo, čas jaukom
glas muromskog arhimandrita,
kao žezlo, lomi mikrofone?
I povlači me, povlači me
nešto uzvišeno, nesvesno,
huka nizinska gruzijskih visova...
Možda mi je Kalonadže rođaka?

XVI

Oprosti mi, Gruzijo, što sam tvoje nahoće.
Čitav život ću iz gluposti oćutati.

Planinski mlaz udara u krv mi ravničarsku.
Ali na krv mislimo tek u grudi ranjeni.

Eto, zato me je otac vodio na HE Ingursk,
gde je gora za molitvu, kao iguman.
Ta krv slučajna u mojim tamnim žilama
umesto »vi« nazdravičarsko »mi« je izgovarala.

»Naši« – kažem, osećajući pulsom
kako lopte pulsiraju u mrežu Liverpula.
»Poraženi smo kad se za dlaku treba povući,
ali vitez je učestvovao samo sa vojom kožom
s Aleksandrom Sergejevičem, Borisom

Leonidovičem,
s licem srdačnim, mokrih obraza.

Ponovno noćni farovi – možda moja krv –
na gori crtaju pruge tigrove.
I nekom tajnom nevinom
borove Muroma privlači Picundi.

XVII

Kada se srce umori od gliba,
ili mi život postane teži,
kalendar na satu ću pomeriti
za trideset odbačenih dana –
prećuću iz Prostora u Vreme,
gde su Oka i stazica nad njom.

Tada će bezimni sužanj
u sumrak izaći na spust,
kao slepog belog konja
sa sobom sabor vodi on.

I zagrlivši mu beli vrat
šapuće mu na njihovom jeziku –
ono što ispričati neću moći.
A zatim, nestali su u noći.

I EPILOG

Izdajte anđela, izdajte đavola –
ali ne izdajte osećanja stvarna.

U svakoj je duši, ne baš uvek jasna,
domovina – tajna neizmišljena.

Zar će guske u letu odvući oticanje –
to je neizmišljeno, neizmišljeno...

Okovaćete se mantijom časnom,
samo me ne učite neizmišljenom,

gde će perio ispustiti ptica neučena –
kao pismo u domovinu neizmišljenu.

Bez njega se mućite, kao bez očevine,
znači, počinjte neizmišljeno.

To je neizmišljeno, neizmišljeno,
nad nebeskim bezdanom vam šapuće da pođete...
Kad vas đavoli uz kikot za noge obese,
»Šta još želite?« – pitaće vas iza zavese.

»Dajte svetlo belo, dajte hleb crni
i još domovinu neizmišljenu.«

II EPILOG

Muromski muridu, oprostimo se, robijašu!
Obećao sam sabor. Prepatio sam sabor.
Između tople i hladne strane
u zidu svod, ti si ga probio.

Govorim sa tobom iz toplog sabora.
Zašto po drugi put živeti? Zašto i prvi?
Kao kandilo goriš u glavi Zolotarjeva,
u mozgu prijatelja, čitalaca poeme.

Svaki život je sabor. U mojem žive kule.
Jednu zovem »Ti«, drugu »Rodion«,
i bezimni zvon sa najništavije kule,
sabor je – a ne Panteon.

Razuzdan je moj sabor, napolju bere gljive.
Tuguju, piju, pevaju. U srcu je označen zbor.
Jedna kula motor zagreva.
Sve je to moj sabor.

Zemljom lutaju sabori nove vrste!
Moja vas sudbina povezuje.
Za sreću što vas volim hvala.
Sve je to moj sabor.

Neka na sabor leti suvišno kamenje.
Sagrađićemo ogradu od tog kamenja.
Živim kako pevam – pevam kako znam.
Slobodan je moj sabor.

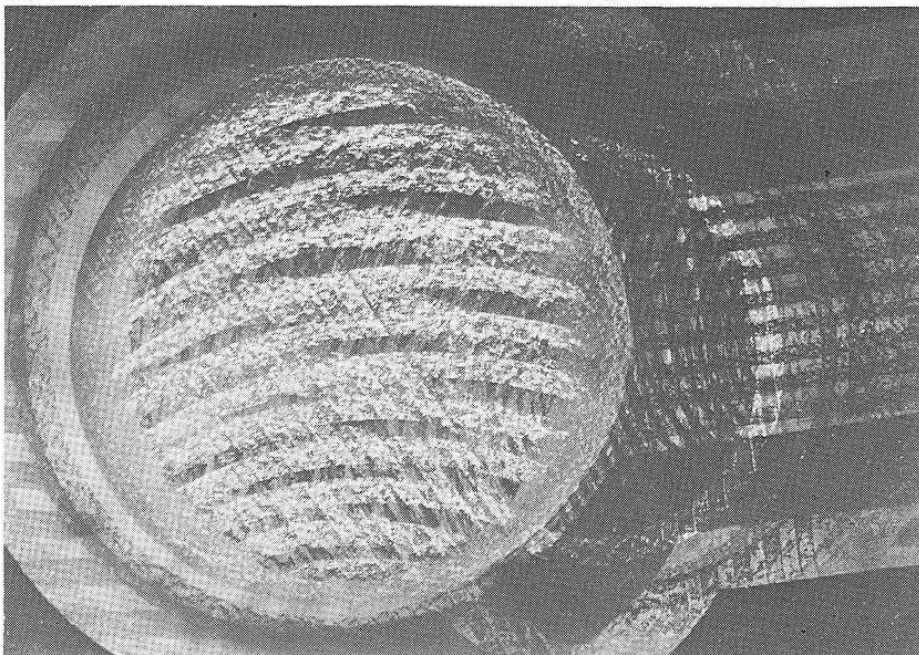
Graditelji jednom greše.
Ljubavlju šumi život. Ne lovi zjala.
Gori plamenje kandila svetskog sabora

i bez kandila je plamen u saboru, u drugom.
Prevod: Aleksandar Badnjarević

Napomene:

- 1 U ruskim srednjovekovnim gradovima trgovačko-zanatski deo grada. (Prim. prev.)
- 2 Majka božija. (Prim. prev.)
- 3 »Gruzijski carević Aleksandar Bagrat je kroz Tursku bežao šahu« (Dubrovnik, N.: »Istorija rata i vladavine Rusa na Kavkazu«, Spb. 1866. – iz biblioteke Polissadova.)
- 4 Zemstvo – lokalna plemićko-buržoaska samouprava u Carskoj Rusiji. Zemstva – pripadnica provincijskog plemstva ili buržoazije. (prim. prev.)
- 5 »Stepenasti tromb zvonika svedoči da su u Muromu radili Barma. Posnik ili neko iz njihove družine« (N. N. Voronin, Zbirka radova, Lenjingrad 1929.)
- 5a Cinandali, čuveno gruzijsko belo vino. (Prim. prev.)

- 6 Shima (grč.) – kaluderski postupak koji se drži strogog asketizma. (Prim. prev.)
- 7 »Čaša za posvećivanje vode od crvenog bakra, ispod rukohvata izlivena su reči: »Godine 7147. jula 17. ovu čašu očišćenja darovao je za Blagovesti presvete Bogorodice, koja je u Muromu na Posadu, Bojar Knez Dimitrije Požarski« (iz odgovora A. Polissadova). Sada je ta čaša izložena u muromskom muzeju. Polissadov greši, ona je od legure olova.
- 8 Celebrovski P. I. (1859-1921) – prvorazredni slikar, ukrašavao je sabor po narudžbini Polissadova (videti: N. Kondonev, »Rečnik ruskih umetnika«).
- 9 Magdalena koja je obumirala u Omsku se udala za generala.
- 10 Uvarova Praskovija Sergejevna – grofica, živela kod Muroma, od 1884. godine predsednica Carskog arheološkog društva, autor 174 rada u među njima »Nekropole sev. Kavkaza« (Istorijska enciklopedija).

arhivski zapis za poemu »andrej polissadov«

andrej voznesenski

Godine 1959. u pesmi »Praded« opisivao sam Polissadova, a o njemu sam znao samo naše porodično predanje. Šta sam onda znao?

Moja majka je pamtila moju prabaku, kćer Polissadova. Ona je bila tamnoputa, odlučna, crnooka, sa tragovima gorštačke lepote.

»Tvoj čukundeda – Andrej Polissadov, – pisala mi je majka, – bio je nastojnik jednog od manastira u Muromu, kojeg – ne sećam se. Baka je govorila da su ga dovezli još kao dete, kao gruzijskog taoca, posle je, izgleda, vaspitavan u vojnoj gimnaziji, a zatim u bogosloviji. Kada su deca Marije Andrejevne doputovala u Kiržac, svi su govorili: »Doputovali su Gruzini...« Sećam se kako je majka u šali peckala oca nazivajući ga »gruzijski despot«.

Doputovaši u Murom, ispitujući ljude, tražeći iščekavajuću nit, osećao sam se kao Andronikov, samo što se nije radilo o drugom – pesniku, ili istorijskoj ličnosti – radilo se o meni, o mojoj prošlosti, o sudbini. Bio je to krvni osećaj istorije. Uspelo mi je. Pokazalo se da je sabor u kojem je služio Polissadov – Blagoveštanski muromski sabor na Posadu, on i sada radi.

Kod ograde sam otkrio čudom sačuvan, neprimetan nadgrobni spomenik sa iskrzanim ivicama i zalomljenim vrhom. Na kamenu je bilo ime Polissadova i datum smrti. Čudna je bila boja tog ružičastog labradora sa primesama – »sa suzom«. On neprestano menja boju. Dolazio sam do njega u jutro, u sumraku, vedrih i oblačnih dana, po mesečini – boja kamena je uvek bila drugačija. Bila je to boja ametista, zatim je vukla na nar, ili je bila obična siva, pa tamnoljubičasta. To je kameno zdanje. Ili je to neuhvatljiva boja prolaznog vremena?

Postepeno se sve objasnilo. Andrej Polissadov se rodio 1814. godine. Spiskovi zatočenih posle imeretinskog ustanka (Imeretinsko carstvo je postojalo u zapadnoj Gruziji od XVI do XIX veka, u sastavu Rusije je od početka XIX veka, centar je bio grad Kutaisa), koji je potpisao Jermolov, čuvaju imena zatočenih. 1820. je poslan u Vladimir i tu je posinjen.

Ime koje je bilo dato mališanu nije bilo slučajno. Sveti Andrej je bio povezan i sa Gruzijom i sa Rusijom. Prpovednik Andrej Prvozvani, stežući u ruci ekser sa raspeća, dospo je u zapadnu Gruziju i prvi je tamo širio hrišćanstvo.

Letopis »Kartlis chovreba«, gruzijski biser, kazuje da je on »prešao goru gvozdene krsta«. Letopis dalje dodaje: »postoji priča da je taj krst post-avio sam Blaženi Andrej« (str. 42).

O istom čitamo u straslovenskom remek-delu »Povesti minulih vremena«: »izašavši na ovu goru, blagoslovi je, postavi krst...« Propovednik Andrej je, po predanju, šireći hrišćanstvo po Rusiji, dospo do Kijeva i Nov goroda. Nije slučajno modri krst andrejevske zastave lepršao nad morima carevine.

Uzged, u »Povesti minulih vremena« po prvi put srećemo pismeno pominjanje grada Muroma i plemena »Muroma«.

Andrej Polissadov je bio zagonetna figura ruskog crkvenog života. Poreklo ga je pritiskalo. Kao da ga je neka tajna ruka čas uzdizala, čas rušila. Odlikovan je ordenjem Vladimira i Ane. Ipak, njegovo ime tajanstveno nestaje iz štampe. Čak i u »Ruske provincijske nekropole«, koji je sastavio Veliki knez Nikolaj Mihajlovič, ime Polissadova, navedeno u naslovu, neobjašnjivo nestaje sa stranica.

Muzika mu je bila odmor. I ponovo, u troglasom pevanju nostalgično je odjekivao eho drevnih gruzijskih horova. I, možda, – pomišljao je – polifoni »andeoski« horovi nisu došli do nas od Grka, čije je pevanje jednoglasno, nego od Gruzina, a oni su ih primili od Haldejaca?

Osamdesetih godina Polissadov je bio pokrovitelj istraživanja nemirnog Ivana Lavrova, koji je načinio poseban »harmonijski zvon zvona«, koji je on izazivački nazvao »samozvon«, i uzeo je mladića u svoju porodicu. I nije se bez uticaja Polissadova grofovska porodica Uvarovih, sa kojom je bio blizak, počela baviti izučavanjem arheologije Kavkaza. Njegov neukrotiv karakter se pokazao u pregradnji sabora.

Polissadov se u svojim rukopisima nekoliko puta vraća na svod koji je probio na severnom zidu hrama. On i danas poražava smelošću. Svod u poluzidu polazi od raširene proporcije u Gelati (manastir u Gruziji – prim. prev.). Ta odlučna kriva otkrivala je u njemu zemljaka budućih prostornih drskosti Davida Kakabadzea (gruzijski slikar, grafičar i scenograf, 1889–1952 – prim. prev.). Pokušavao je da razmahne, usavrši svoje zatočeništvo.

Pa i postavljenje Polissadova u Muromu nije slučajno. U to vreme je Murom bio duhovni centar zemlje. Prilikom Napoleonovog približavanja, poznata lverska ikona je bila preneti u muromski sabor na Posadu. U spomen na njen boravak »svakog 10. septembra« je nošena litija od sabora oko grada. lverska je postala zaštitnica sabora. Posle njenog vraćanja u Moskvu, u gradu je ostala kopija remek-dela.

Ali, odakle je dospela lverska? lverija – Gruzija. Ikona je dovezena u Rusiju 1652. godine iz lverskog manastira koji su osnovala braća Jovan i Jevsimije Bagritidi krajem X veka. Pismo je na njoj gruzijsko. Potpuno je razumljivo što je gruzijski talac poslan da služi gruzijskoj svetinji. Ah, ta poezija arhivskih spisa, tamnih mesta i otkrića... A šta bih ja mogao bez pomoći mojih dobrovoljnih saputnika u istraživanju – vladimirskog arheologa N.V. Kondakove i Moskovljanina B.N. Hlebnjkova?

Mogu da shvatim da je gruzijska trun u meni kroz toliko pokolenja postala nezatna. Pa, nisu mi baš

krivale su se veze skrivene od svesti. Ponovo sam osećao sebe kao kapilar ogromnog tela koje nazivaju istorija. Postoji poetika istorije. Postoji sazvežđe podudaranja.

Na primer, u leto 1977. godine, boraveći u Jakutiji, napisao sam poemu »Večno meso«, u čijem sižeju je svetlucao mamut kojeg su iskopali bageristi tog leta.

Otkriva se – tačno sto godina ranije, u leto 1877. godine u Muromu, pod temeljima crkve koju su sagradili Barma i Posnik, budući graditelji Vasilija Blaženog, arheolog, grof A.S. Uvarov otkopao je ostatke mamuta, o tome je Dobrinjin objavio članak u novinama, a u arhivu Dobrinjina ču naći rukopise mojeg pretka.

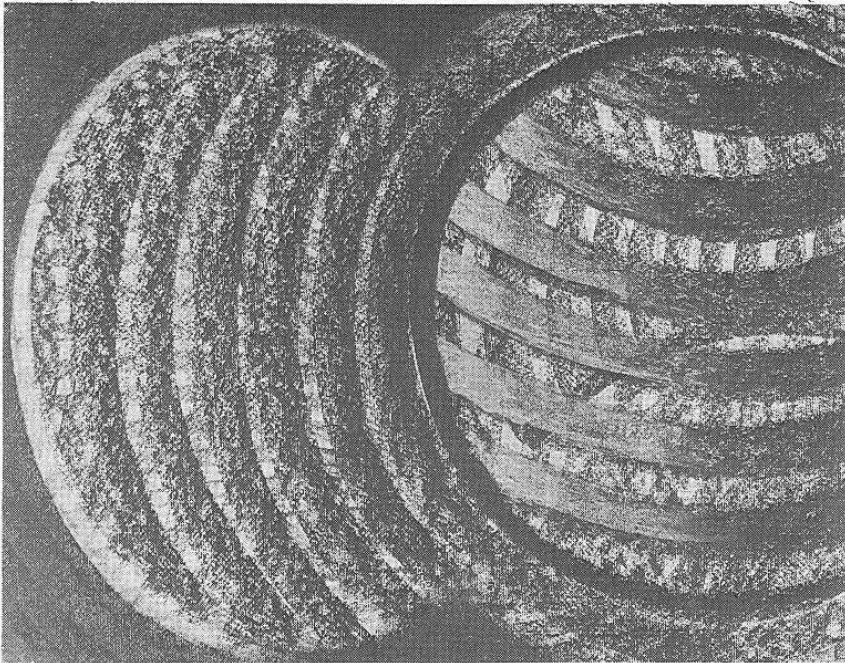
Istorija je slala signale. Sve se uzajamno povezi-valo. Te veze nisu knjiški opis, nisu gola kabala, nisu misticizam, ime im je – ljudski život. A taj život i jeste poezija.

Prevod:
Aleksandar Badnjarević

Andrej Andrejevič Voznesenski, ruski sovjetski pesnik, rođen je 1933. godine u Vladimiru. Srednju školu i studije arhitekture završio je u Moskvi. Još kao gimnazijalac je počeo da piše stihove, ali ih nije objavljivao. Učeničke stihove je poslao Borisu Leonidoviču Pasternaku, koji je uočio talenat Voznesenskog i pozvao ga je k sebi na razgovor. Iz prvog susreta se razvio prijateljstvo koje je trajalo sve do smrti Borisa Pasternaka. Stari i mladi pesnik su razmenjivali rukopise i razgovarali o poeziji. Jednog dana je Boris Leonidovič rekao Voznesenskom da su mu stihovi već takvi da bi ih i on, poznati pesnik, mogao potpisati. Ovo je na mladog Andreja Andrejeviča delovalo destimulativno. Nekoliko godina nije pisao stihove. On nije želeo da bude Pasternak, kojim se divio, želeo je da bude Voznesenski, kojeg se plašio.

Svoju prvu knjigu, sa još neosušenom štamparskom bojom, do-neo je u proleće 1960. godine Pasternaku, u Peredelkino, koji je umirao. Izgleda da je Mozaik Andreja Voznesenskog doneo poslednju radost samrtniku, Borisu Leonidoviču Pasternaku.

Andrej Voznesenski je do sada objavio sledeće knjige: Mozaik (1960), Parabola (1960), Trouglasta kruška (1962), Antisvetovi (1964), Ahilovo srce (1966), Senka zvuka (1970), Pogled (1972), Pusti pticu (1974), Sablazn (1978), Majstor vitraža (1980), Nehotično (1980): piše i prozu: Četrnaest mi je godina... i O. Rok opera Junona i Avos, za koju je libreto napisao Andrej Voznesenski, doživljava veliki uspeh kod gledalaca, ne samo u SSSR nego i u svetu.

Bio je izvrsno obrazovan. Vladimirska bogoslovija, gde je bio vaspitavan, 30-ih godina nije bila samo bogoslovija, bila je gotovo crkveni licej. Vladimirske novine je tih godina uređivao Hercen. U bogosloviji su ozbiljno predavali filozofiju i istoriju. Studenti su objavivali stihove.

Sačuvani su stihovi Polissadova. Živeći u Muromu, ostavio je rad o lokalnim govorima i običajima, za koji je bio pohvaljen od Akademije nauka. Porazila ga je sličnost slovenskih reči sa gruzijskim. Muromci su kad zevaju krstili usta baš kao imeretinski seljaci. A na drugi dan Uskrsa ovde su na grobove stavljali obojena jaja i polivali ih vinom – sve ga je vraćalo običajima zavičaja.

simpatični ljubitelji izračunavanja sastava krvi u procentima. Ipak, ova istorija me je dovela do neobičnih ličnosti, do čoveka u vremenu. Za to sam zahvalan sudbini.

I evo, u starinskoj kući, sa izrezbarenim kopcima, toliko sličnim bakinim, muromski etnograf Aleksandar Anatolijevič Zolotarjev najednom je iz arhiva Dobrinina, čiji je on čuvar, izvukao rukopise ispisane rukom Andreja Polissadova. Izbledeo rukopis je tako pomalo ženstvenim izvučenim zavijucima.

Imao sam od čega da zamrem!
Nije me napuštao osećaj da je u istoriji sve zakodirano i predodređeno, ne samo u opštim procesima, nego i u pojedinim osobama, sudbinama. Ot-

sin tvoj

jelena v. cvetković

*Da li to sin davno oploden i zaboravljen
progovara
iz utrobe što tajna je*

*Da li to plod tvoj u tišini
govori
(gde) znak rođenja
(i) nebo otvara*

*Da li se san u buđenje pretvara
ili tama tajnu otkriva
Ne tvoj sin nije slep
plod je tvoj
i život ti sve dublje proverava
On je slutnja i tvoj greh
on je tvoja prava mera*

*Umesto cveta crno
umesto rane bol
umesto neba kap*

*I kako da zanemim
kad vetrovi mi crni
bez preporuke nose
čudno i daleko
ime što ne može
ni sopstveno zlo da nadživi*

*I ta samoća tvoja
od strepnje izatkana
što ti kosti grči
u kom će danu da svane
sivu boju da svuče*

*Ima li leka za nađu
Ima li nade za blagoslov*